

Interreg

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Slovensko – Česko

KRAJINA A JEJÍ FUNKCE PRO ČLOVĚKA

JIZKES (NFP403201DPH4)

**M. Prokopová /
P. Mederly**

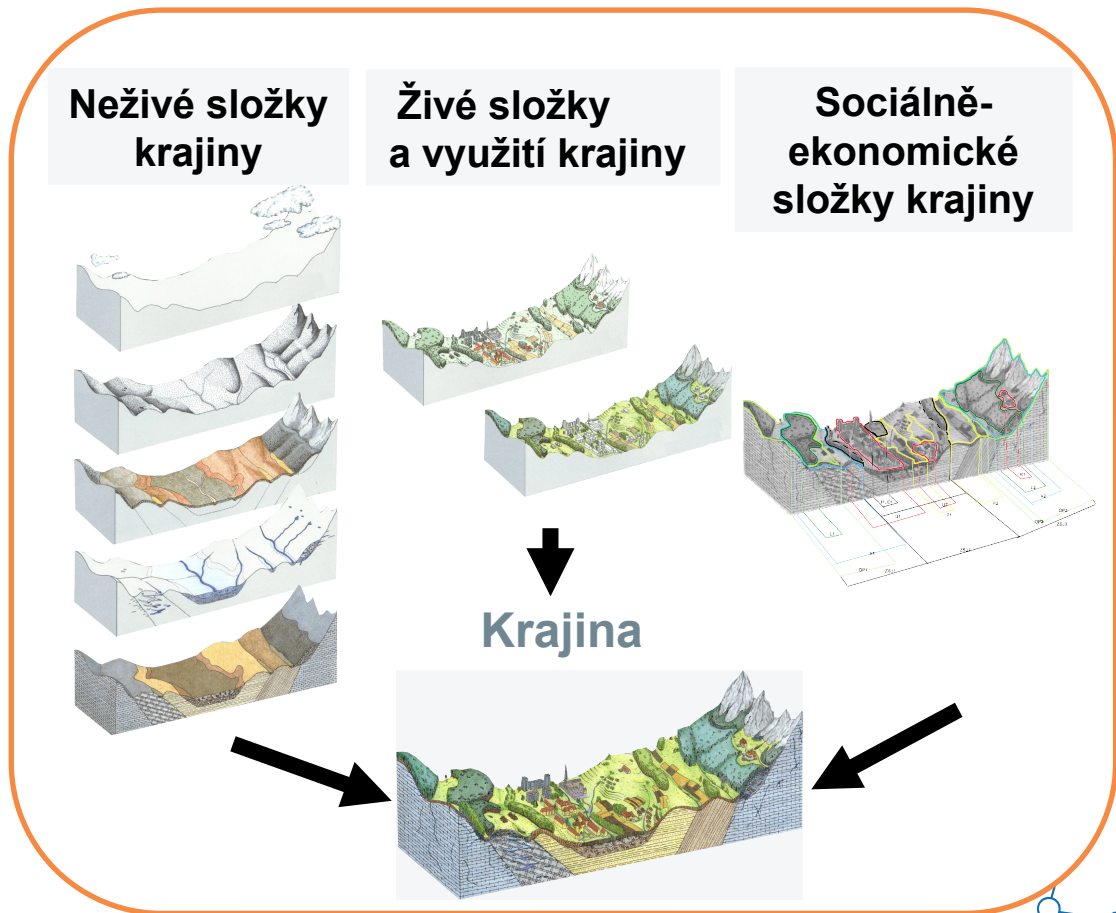
Co je to krajina?

Definice a chápání krajiny

... **životní prostředí** člověka a ostatních živých organismů (Miklós et al., 2019).

... komplexní, prostorově ohraničený systém, který vznikl interakcí **přírodních** (abiotických a biotických) **prvků a činností lidské společnosti** (Kolejka, 2013)

... část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem **funkčně propojených ekosystémů a civilizačních prvků** (Zákon o ochraně přírody a krajiny – ČR i SR)

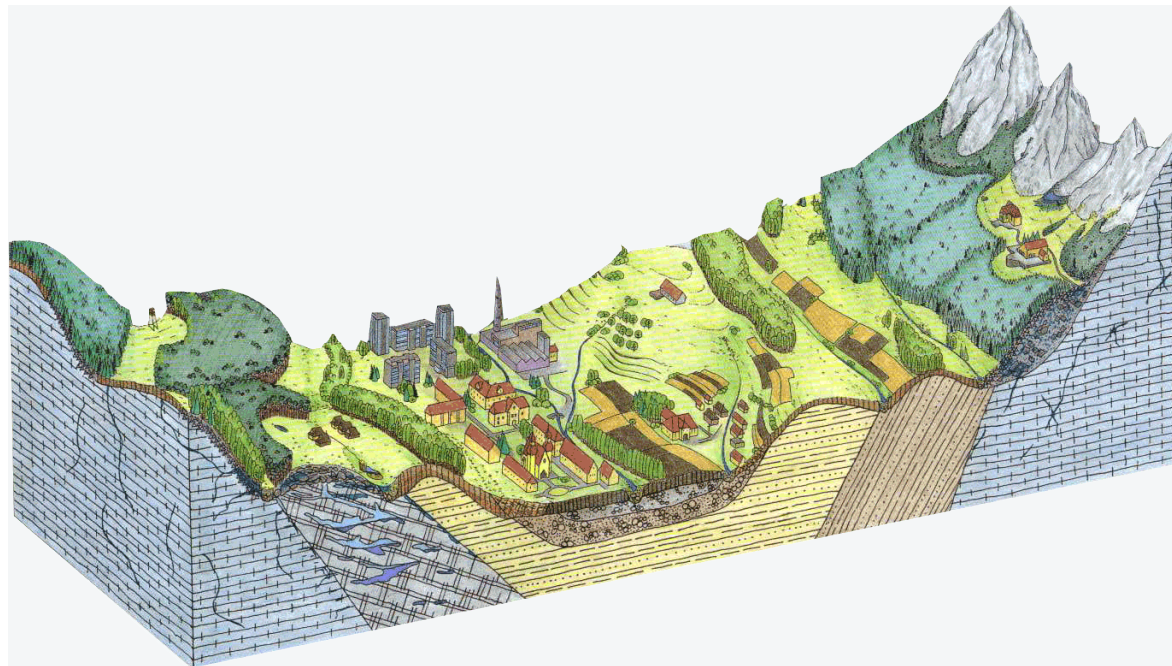
Význam krajiny pro člověka

Krajina není pouze souborem prvků, ale také soustavou vztahů. Je to **životní prostředí člověka a základ pro veškeré lidské činnosti.**

Krajina je **funkční, hmotný systém** (geosystém), který poskytuje „**nabídku**“ (supply) zdrojů a služeb pro lidskou „**poptávku**“ (demand).

**nutnost integrovaného
manažmentu krajiny**

Zdroj: Miklós et al., 2019. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-94024-3>

Význam krajiny pro člověka

Krajina jako prostor pro sociálně-ekonomické aktivity (SEJ)

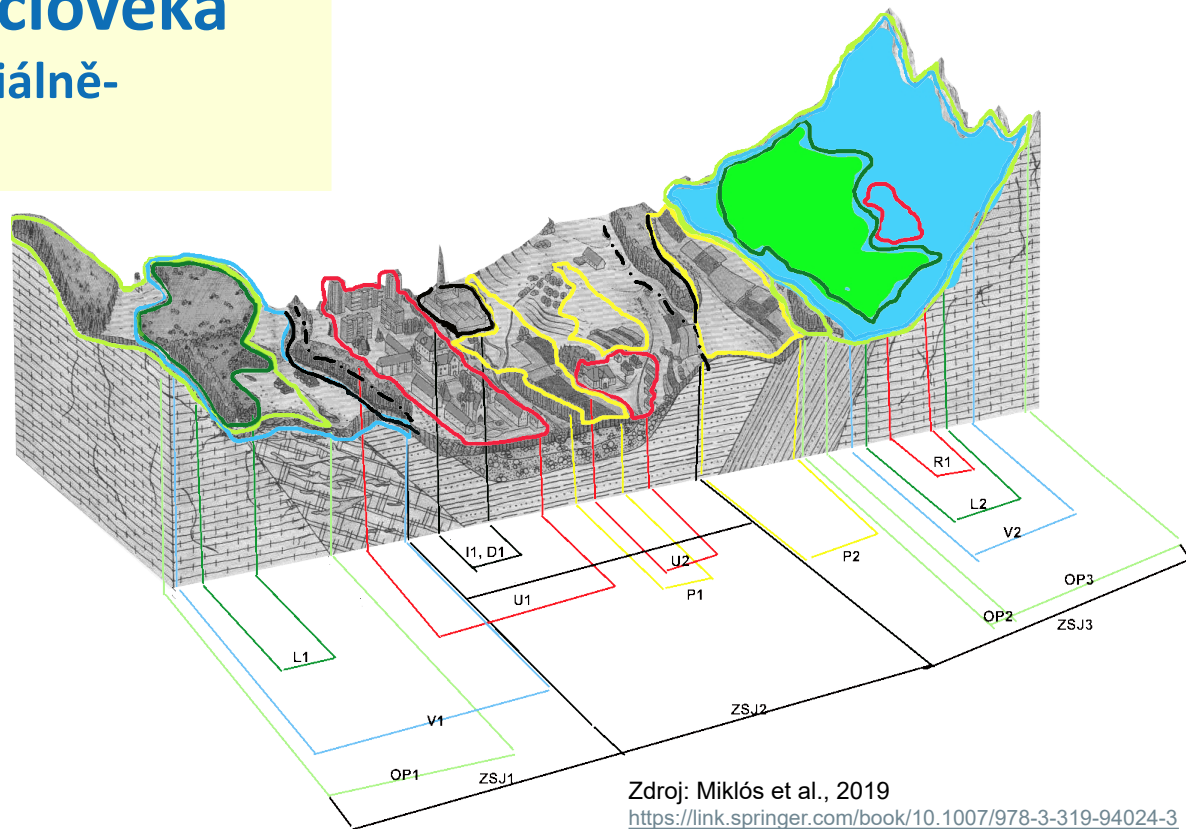
a, SEJ související s výrobními a dopravními činnostmi a objekty (**I, D**)

b, SEJ související s urbanizací (**U, R**)

c, SEJ související s ochranou přírody, kulturních památek a přírodních zdrojů (**V, P, L, OP, OK**)

d, SEJ charakterizující degradaci životního prostředí (**E**)

e, SEJ vyplývající z administrativního členění (**ZSJ**)

Zdroj: Miklós et al., 2019

<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-94024-3>

..... a tak krajina plní pro člověka mnoho různých funkcí

Co jsou ekosystémové funkce a služby

Koncept ekosystémových služeb byl vyvinut pro usnadnění začlenění ekosystémů do uvažování, zaměřeného na ekonomiku a lidský blahobyt.

Ekosystémové funkce popisují procesy ekosystému (interakce mezi biotickými a abiotickými prvky ekosystému, přenos energie a materiálu. Mohou být vnímány jako kapacita ekosystému k poskytování ekosystémových služeb.

Ekosystémové služby lze jednoduše definovat jako část ekosystémových funkcí, které jsou užitečné pro lidi. Jsou to tedy příspěvky ekosystémů lidské společnosti.

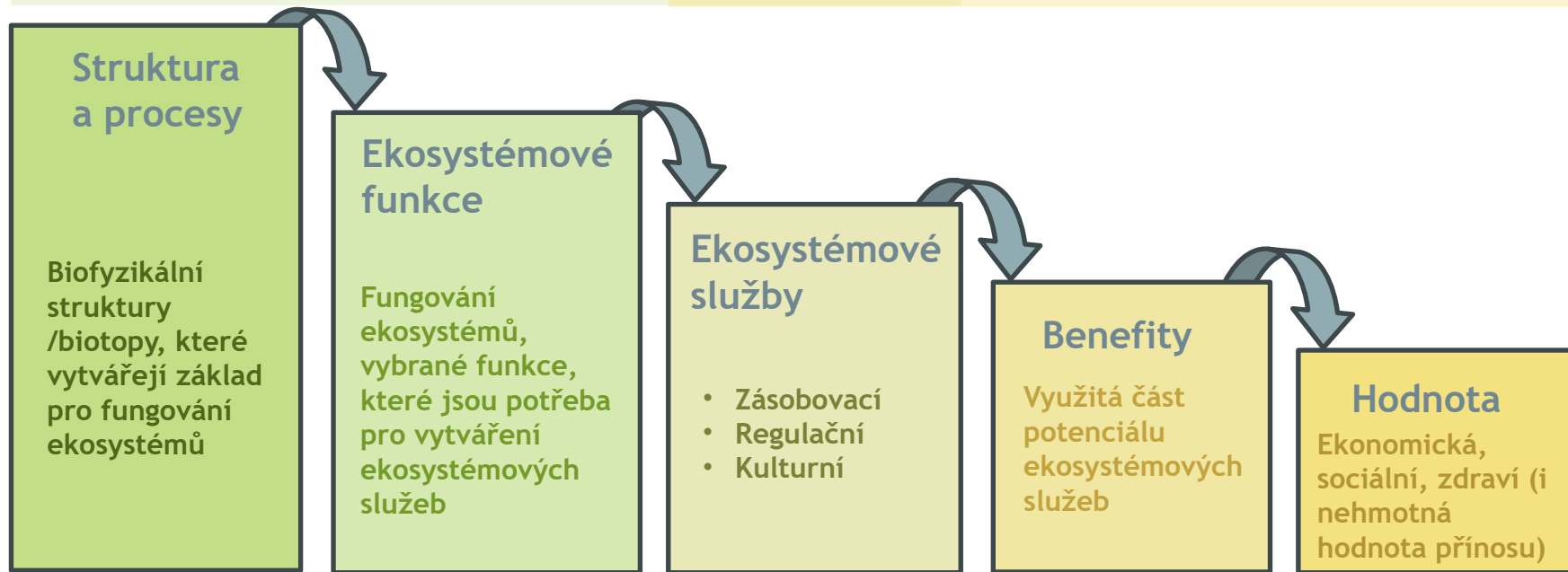
Rozdělení ekosystémových služeb

- **Zásobovací:** poskytují statky, které lidé dále využívají k naplňování svých hmotných potřeb. Jedná se například o **produkci vody, potravin, nebo dřeva** jako zdroje energie, či jako stavebního materiálu.
- **Regulační:** pomáhají regulovat přírodní procesy a jejich dopady na kvalitu života lidí, poskytují ochranu před negativními vlivy životního prostředí na lidskou společnost. Jedná se např. o **regulaci klimatu, eroze, povodní, hluku** a další.
- **Kulturní:** zahrnující obvykle nehmotné přínosy existence ekosystémů, např. **rekreace, estetické hodnoty, vzdělávací nebo duchovní funkce.**

Ekosystém a biodiverzita

Kvalita života lidí

Kaskádový model podle Haynes-Young a Potschin, 2010

Regulační funkce a služby ekosystémů

Regulace lokálního klimatu

Má dostatek vody?

Nehrozí velké povodňové vlny?

Regulace vodního režimu

Nepřehřívá se v létě?

Pomáhá regulovat globální oteplování?

Regulace globálního klimatu

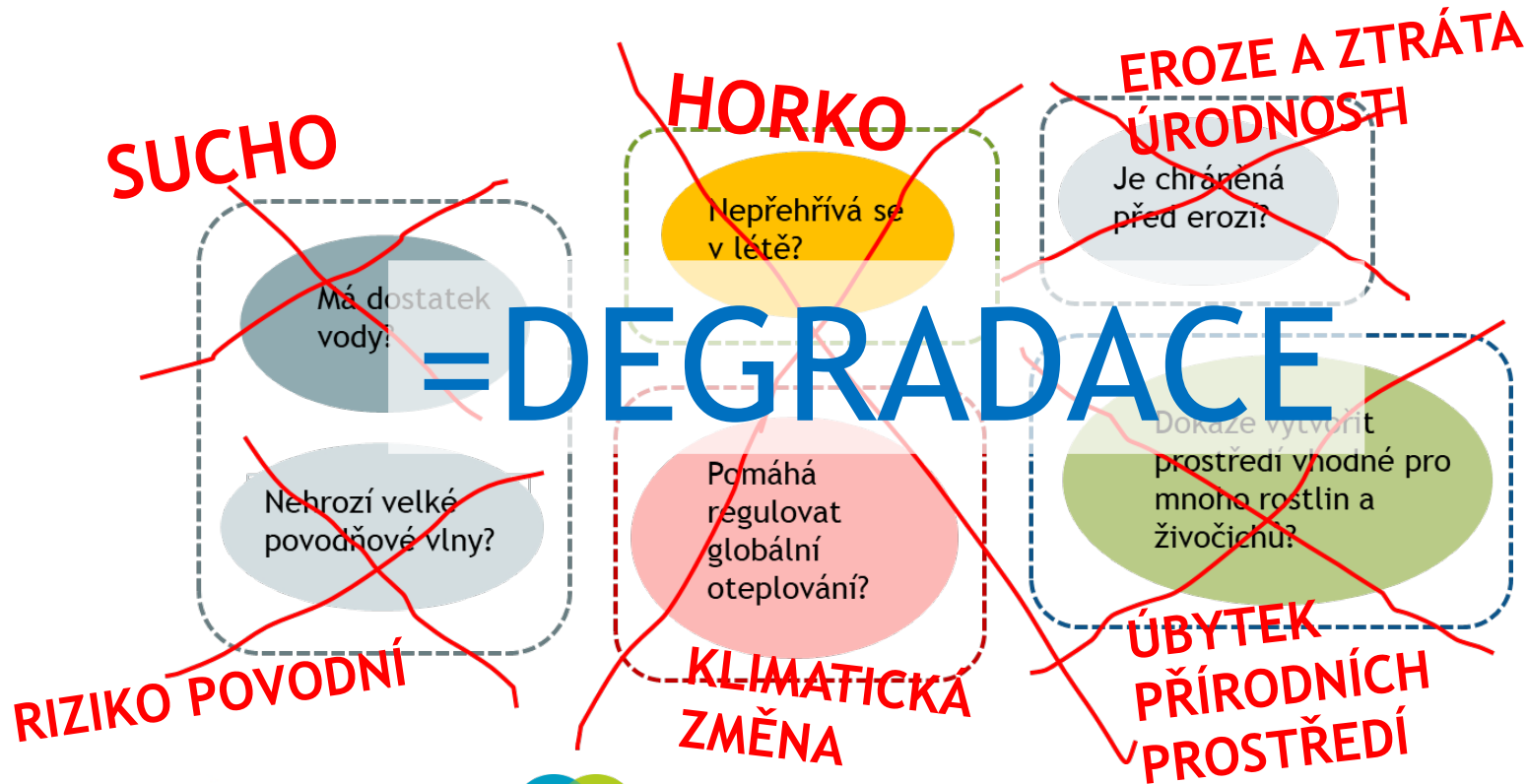
Je chráněná před erozí?

Regulace eroze

Dokáže vytvořit prostředí vhodné pro mnoho rostlin a živočichů?

Poskytování biotopů

Úbytek až ztráta ekosystémových funkcí a služeb...

Degradace území

= snížení produkční kapacity území - tedy jeho schopnosti udržet život...
...následuje snížení až ztráta plnění dalších ekosystémových funkcí a služeb

Degradace se stále prohlubuje zejména vinou **sílicího antropického tlaku a změny klimatu**

Nevratná degradace se nazývá **desertifikace**

Jak vzniká degradace?

Když se sejde více nepříznivých vlivů najednou....

Nekvalitní půda,
malá schopnost
vázat vodu

Nepříznivé klima,
sucho, horko,
přivalové deště

Změna land-use,
Intenzivní
management

Nízká kvalita
vegetace

Ztráta produkční kapacity

Horší funkčnost

(nižší odolnost proti erozi,
schopnost vázat vodu a živiny,
regulovat klima..)

Horší kvalita vegetace

Degradovaná krajina

- Krajina, kde míra stresu přesáhla kapacitu krajiny se s ním vyrovnat
- krajina s nedostatečnou přirozenou regulací (regulační funkce a služby jsou minimální, stejně jako její ekologická stabilita)

Jak vnímají ekosystémové funkce a služby obyvatelé a stakeholdři našeho území?

Vybraná otázka z dotazníkového průzkumu (blíže – viz PANEL 7).

Otázka: *Vyjádřete prosím Váš názor na důležitost níže uvedených funkcí krajiny pro vyvážený rozvoj Vašeho regionu, zahrnující podporu odolnosti krajiny vůči důsledkům změny klimatu.*

Respondenti nejvíce oceňují tyto funkce krajiny:

- *produkční funkci tvorby zásob vody*
- *podpůrnou funkci pro biologickou rozmanitost a ekologickou stabilitu krajiny*
- *regulační funkci vyrovnávání extrémních průtoků a zvyšování retence půdy*
- *regulační funkci zlepšování kvality složek životního prostředí (ovzduší, voda a půda).*

VÝZNAMNOST EKOSYSTÉMOVÝCH FUNKCÍ A SLUŽEB PODĚLA RESPONDENTOV

